

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Spolupráce mezi obcemi – Svazek údolí Desné

Robert BŘEZOVSKÝ

© 2010 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Akademický rok 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Robert Březovský

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - k.s. Šumperk

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název tématu: **Spolupráce mezi obcemi - Svazek údolí Desné**

Struktura bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Spolupráce obcí - teoretické vymezení
4. Charakteristika mikroregionu
5. Činnost Svazku údolí Desné
6. Závěr
7. Seznam literatury
8. Přílohy

Rozsah původní zprávy: 30 - 40 stran

Seznam odborné literatury:

DOČKAL, V. (ED.) Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky. Růžový obláček a hrana reality. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2005.

PERLÍN, R. Spolupráce venkovských obcí – možnost nebo podmínka úspěchu. In. Sborník prací z mezinárodní vědecké konference Agrární perspektivy XIV (Znalostní ekonomika). Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005.

KNOLL, V. KNOLL, J. Svazek nebo sdružení a další formy spolupráce obcí. Praha: MMR ČR, 2002.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Svazek údolí Desné: <http://www.udoli-desne.cz/>.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jan Čopík, Ph.D.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2010

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 19.11.2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci " Spolupráce mezi obcemi – Svazek údolí Desné" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.3.2010

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu bakalářské práce, panu Ing. Janu Čopíkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při řešení dané problematiky.

Spolupráce mezi obcemi – Svazek údolí Desné

Cooperation among municipalities - Svazek údolí Desné

Souhrn

Bakalářská práce s názvem „Spolupráce mezi obcemi – Svazek údolí Desné“ se zabývá problematikou spolupráce obcí v rámci výkonu samostatné působnosti s možností dalšího regionálního rozvoje. Tato práce se konkrétně věnuje Svazku obcí údolí Desné na Šumpersku. Práce je členěna do dvou kapitol, první kapitola představuje postavení obcí v ČR a jejich teoretické vymezení s jednotlivými formami spolupráce. Druhá část je zaměřena na konkrétní činnost a spolupráci obcí mikroregionu údolí Desné.

Summary

Bachelor's thesis on the topic "Cooperation between municipalities – “Desna Valley Group” deals with the issues of cooperation between municipalities in the exercise of individual competency for the possibility of further regional development. This thesis specifically deals with an association of municipalities called “Desna Valley Group” in the area of Šumperk. The work is divided into two parts, where the first part describes the status of municipalities in the Czech Republic and its theoretical definition of various forms of cooperation. The second part focuses on specific activities and collaboration in the micro-region of Desna valley.

Klíčová slova:

Obec, dobrovolný svazek obcí, spolupráce obcí, samospráva, mikroregion.

Keywords:

Municipality, voluntary association of municipalities, cooperation of municipalities, local government, microregion.

OBSAH

1. Úvod	3
2. Cíl práce a metodika	3
2.1. Cíl práce	3
2.2. Hypotézy	4
2.3. Metodika	4
3. Spolupráce obcí – teoretické vymezení	5
3.1. Spolupráce obcí obecně	5
3.2. Spolupráce obcí v České republice	7
3.2.1. Formy spolupráce obcí	7
3.2.1.1. Samostatná a přenesená působnost	9
3.2.1.2. Právní formy spolupráce	9
3.3. Spolupráce obcí v zahraničí	14
4. Charakteristika Svazku obcí údolí Desné	20
4.1. Historie území	20
4.2. Historie Svazku údolí Desné	20
4.3. Mikroregion údolí Desné	21
4.3.1. Infrastrukturní charakteristika mikroregionu	23
4.4. Impuls založení svazku - povodně roku 1997	25
5. Činnost svazku	25
5.1. Železnice	25
5.2. Školství	26
5.3. Cestovní ruch	27
5.4. Hodnocení svazku starosty obcí	28
6. Závěr	29
7. Použitá literatura	33
8. Přílohy	34
8.1. Mapa mikroregionu Svazku obcí údolí Desné	34
8.2. Fotodokumentace	35

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se věnuji problematice spolupráce mezi obcemi. Na území České republiky se nachází již poměrně mnoho drobných obcí, které svým vstupem do svazků spolupráci s jinými obcemi zahájily a úspěšně tak realizují dosažení svých společných cílů. Stejně tak je i mnoho dalších obcí, které tuto možnost dosud nevyužily a pro které by to bylo rozhodně výhodné. Zcela konkrétně se v této práci zaměřím na spolupráci svazku obcí v regionu, ze kterého pocházím, a tím je Svazek obcí údolí Desné.

V teoretické části své práce se zabývám historií spolupráce obcí a spoluprací obcí v obecné rovině. Charakterizuji možnosti spolupráce mezi municipalitami, pravidly a zákony, kterými se řídí a v neposlední řadě také srovnáním této činnosti u nás a v zahraničí.

V praktické části této práce se v konkrétních příkladech zabývám fungováním spolupráce obcí svazku údolí Desné.

Téma bakalářské práce jsem si zvolil mimo jiné také proto, že bydlím v obci na Šumpersku, která se vzhledem ke své velikosti a počtu obyvatel donedávna potýkala s problémy z tohoto plynoucími, a to především s problémy finančními. Chtěl bych poukázat a na praktických příkladech uvést, jak byly tyto problémy alespoň zčásti vyřešeny jejím vstupem do Svazku obcí údolí Desné.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Cílem bakalářské práce je charakterizovat a analyzovat vznik a činnost Svazku obcí údolí Desné. Na základě konkrétních poznatků vymezit jednotlivé formy spolupráce obcí a to především se zaměřením na vybraný dobrovolný svazek obcí. Představit, jak

mohou jednotlivé obce spolupracovat v rámci výkonu samostatné působnosti s ostatními obcemi v daném regionu.

2.2. Hypotézy

Na základě vytyčených cílů jsem stanovil několik hypotéz.

- Byl tento svazek vytvořen cestou „shora“ nebo „zdola“?
- Je tento svazek opravdovým přínosem pro všechny obce, jež jsou jeho součástí?
- Jsou výhody (požitky) plynoucí ze sdružení obcí do svazku pro všechny jeho členy stejné?
- Mají všichni občané možnost připomínkovat a zasáhnout do běhu svazku?
- Jsou to všechny obce nebo pouze ty největší, které určují podmínky rozvoje, činnosti a směr vývoje svazku?
- Podílejí se všechny obce na rozvoji a činnosti svazku stejnou měrou?

2.3. Metodika

K vypracování bakalářské práce jsem použil metodu případové studie a v některých dílčích záležitostech srovnávání.

Ke sběru dat jsem vyžil následující metody (techniky) – studium dokumentů a dotazování.

Použité dokumenty, ať už oficiální nebo neoficiální, se staly zdrojem dat využitých ve všech částech této práce – teoretické i praktické. Šlo především o publikace vydané obecními úřady, zápisy zastupitelstev, výroční zprávy, návrhy smluv a dohod a v neposlední řadě smlouvy a dohody v konečném a platném znění.

Dotazováním byly získány doplňující informace pro zpracování bakalářské práce. Bylo uskutečněno několik polostandardizovaných rozhovorů se starosty, místostarosty, členy zastupitelstev a aktivními občany jednotlivých obcí.

Občanům bylo položeno několik základních otázek.

- Souhlasíte se začleněním vaší obce do svazku obcí?
- Myslíte si, že vstup vaší obce do svazku obcí vám přinesl něco nového?

- Jak hodnotíte členství vaší obce ve svazku obcí?

Starostové, místostarostové a zastupitelé byli dotazováni na následující otázky:

- Co vás přivedlo k myšlence vstupu do svazku obcí?
- Je členství ve svazku obcí pro vaši obec přínosem?
- Co a jakou měrou se ve vaší obci změnilo po jejím začlenění do svazku?
- Jak hodnotíte formy spolupráce mezi obcemi?
- Jsou všechny obce přínosem a platným členem svazku?

V průběhu shromažďování informací byly dotazovány i osoby podnikající v tomto regionu. Jim byly položeny tyto otázky:

- Jak se změnilы podmínky pro rozvoj podnikání po vstupu do svazku?
- Jak hodnotíte tyto změny?
- Pomohl vstup vaší obce do svazku k rozvoji podnikání?

3. Spolupráce obcí – teoretické vymezení

3.1. Spolupráce obcí obecně

Česká republika se vyznačuje značně rozdrobenou sídelní strukturou. Příčiny velmi vysoké dezintegrace sídelní soustavy spočívají v historickém utváření struktury měst a venkovských obcí a jsou podmíněny především fyzicko-geografickými podmínkami, kvalitou zemědělské půdy a dalšími vnějšími faktory. Na tradičně velmi rozdrobenou sídelní strukturu navázala i historická organizace veřejné správy, která se na území českých zemí začala vytvářet v druhé polovině 19. století a i přes různé peripetie vývoje se jako rozdrobená síť municipalit udržela do současné doby. Na administrativně prováděnou a necitlivou integraci obcí, která probíhala od 60. let až do 80. let 20. století reagovaly jednotlivé venkovské komunity ihned po uvolnění restriktivních podmínek spontánní dezintegrací obcí. Na konci období komunistického režimu ČR registrovala 4000 obcí. Ale již počátkem 90. let minulého století se počet obcí v ČR zvýšil o více než 1800 a během následujících dvou let se ustálil na celkový počet 6249 obcí. Struktura obcí v České republice je ovšem krajně nesouměrná. V Česku je celkem 1562

(25 %) obcí s méně než 200 obyvateli. Téměř 57 % všech obcí má méně než 500 obyvatel a více jak 78 % obcí má méně než 1000 obyvatel (Perlín 2005: 569).

Venkovské obce, a to včetně těch nejmenších, jsou dále členěny do místně oddělených venkovských sídel – místních částí, které mají velmi malý počet obyvatel, často do 20 trvale bydlících osob, a velký podíl domů v sídlech slouží pouze k rekreaci a není tedy trvale využíváno. Přesto v těchto malých místních částech musí venkovské obce zajišťovat alespoň minimální rozsah veřejné správy, který se redukuje v takových případech pouze na zajištění veřejné dopravy a veřejné osvětlení (ve spojení s krajským úřadem). V mikro obcích je často velmi obtížné personálně zajistit i minimální rozsah výkonu veřejné správy a formální procedury, které vyžaduje zákon o obcích, jsou v těchto venkovských částech flagrantně porušovány. Stejně podmínky pro výkon samosprávy stanovuje všem obcím zákon o obecním zřízení č.128/2000 Sb. (zákon o obcích). To tedy znamená, že velká města (např. Brno) mají totožný objem kompetencí jako obce s méně než 100 obyvateli (Perlín 2005: 570).

Tabulka č.1: Struktura obcí v ČR k 1.1.2006 a k 1.1.2009

Počet obyvatel	Počet obcí		Počet obcí v %		Celkový počet obyvatel		Celkový počet obyvatel v %	
	2004	2008	2004	2008	2004	2008	2004	2008
do 199	1 634	1562	26,15	25	200 588	193 371	1,96	1,85
200 – 499	2 012	1991	32,2	31,86	653 740	651 646	6,4	6,23
500 – 999	1 293	1330	20,69	21,28	901 546	935 658	8,82	8,94
1 000 – 1 999	674	699	10,79	11,19	933 856	970 541	9,13	9,27
2 000 – 4 999	368	392	5,89	6,27	1 122 262	1 184 204	10,98	11,31
5 000 –9 999	137	142	2,19	2,27	932 726	964 895	9,13	9,22
10 000 – 19 999	68	70	1,09	1,12	955 227	981 219	9,35	9,37
20 000 – 49 000	42	42	0,67	0,67	1 250 309	1 243 739	12,23	11,88
50 000 – 99 999	16	15	0,25	0,24	1 157 242	1 060 139	11,32	10,13
> 100 000	5	6	0,08	0,1	2 113 081	2 282 130	20,68	21,8
ČR celkem	6249	6249	100,0	100,0	10 220 577	10 467 542	100,0	100,0

Zdroj : Český statistický úřad.

3.2. Spolupráce obcí v České republice

Po „zavedení obecního zřízení v roce 1990 (zákon č. 367/1990 Sb.) bylo nejenom kvalitativně novým institucionálním uspořádáním samosprávy obcí a měst, ale znamenalo také zásadní změnu vlastnických poměrů, zejména po přijetí zákona o majetku obcí (zákon č. 172/1991 Sb.). Potřeba účinně zabezpečovat úkoly obcí brzy vedla k právnímu zakotvení pojmu dobrovolné svazky obcí.

Do zákona o obcích byly v roce 1992 (zákon č. 302/1992 Sb.) zařazeny § 20a až 20d, na základě kterých mohly obce vytvářet DSO, jejichž předmětem činnosti mohly být jen taxativně vymezené pravomoci. V dnešní době právní úprava řeší tuto problematiku podrobněji, a také v některých jejích otázkách jinak.

Postavení svazků, jejich vznik a zánik byl do té doby upraven Občanským zákoníkem (jmenovitě § 20f a následující). Podle téhož ustanovení občanského zákoníku mohly obce utvářet i zájmová sdružení právnických osob, na která se však nevztahoval režim DSO.

Obec mohla na DSO převést i část svého majetku a to včetně finančních prostředků ovšem jen v rozsahu, který umožňoval výkon činností, které byly na DSO přeneseny. Dále se v tomto zákoně stanovila pravidla pro rozpočet svazku a jeho hospodaření včetně vedení účetnictví. Zákon neobsahoval žádné ustanovení, podle kterého by majetek převedený na DSO zůstal ve vlastnictví obce“ (Sabová 2002).

3.2.1. Formy spolupráce obcí

(Organizační i právní formy spolupráce obcí)

Spolupráce plní významnou úlohu v každé z oblastí lidské společnosti. Jejím vlivem se dosahují potřebné výsledky a cíle snadněji. V celé řadě případů nelze cíle dosáhnout bez potřebné spolupráce. Regionální politika, která usiluje o snižování disparit mezi jednotlivými regiony a zajišťuje jejich harmonický vývoj, vyžaduje i nutnost spolupráce obcí.

Fenomén kooperace obcí se tak stává jedním z prvořadých faktorů rozvoje a zpravidla se očekává, že k rozvoji přispívá taková kooperace, která je efektivní a vhodná a má kladný dopad na rozvoj dané lokality. Převážně se musí najít přijatelný vnitřní a vnější zdroj. Většinou jsou nedostatkem vlastní zdroje. A to zejména finanční, materiální, ale také i personální. Jeden z hlavních problémů, který brzdí rozvoj obcí a regionů, je nedostatek finančních prostředků. V období po vstupu České republiky do Evropské unie se otevřely významně větší možnosti pro získávání „externí“ podpory k realizaci rozvojových záměrů obcí i regionů, současně však narostly i nároky na připravenost a schopnost zainteresovaných subjektů je využít pro zajištění kvalitních rozvojových projektů s pozitivním dopadem na úroveň socioekonomického vývoje daného území (Galvasová 2007: 9). Na přípravu takového projektu je zapotřebí zpravidla většího množství peněžních prostředků na spolufinancování i rozvinutí úzké spolupráce více subjektů. To způsobilo rychlý růst zakládání dobrovolných svazků obcí, často označovaných jako mikroregiony. Vedle kladných dopadů však členství v odlišných uskupeních vede k rozložení prostředků, snahy i aktivit a u většiny obcí je pouze formální. K opravdové součinnosti subjektů dochází málokdy a většinou zůstává zájem o uplatnění individuálních zájmů.

Je zřejmé, že ani nynější organizační a právní podoba, která umožňuje různé formy spolupráce obcí, není zcela uspokojivá. Velkou překážkou účelné spolupráce obcí bývá i povaha jejich administrativní správy, která je nejvíce příznačná pro malé obce. Pro tyto malé obce je však předpokladem úspěšného rozvoje možnost spolupráce a sdružování. Rozsah spolupráce obcí má však i své hranice - při zachování jejich individuální suverenity by neměla narušit možnost aplikace principu subsidiarity. To znamená, že obce by měly dělat to, co zvládnou nejlépe, činnosti vyžadující specifickou odbornost by měly být vykonávány na úrovních, kde je možno je vykonávat efektivněji (Galvasová 2007: 10).

3.2.1.1. Samostatná a přenesená působnost

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, stanovuje meziobecní spolupráci pouze při výkonu samostatné působnosti. Fakticky mohou uzavírat smlouvy k vytvoření dobrovolného svazku obcí, splnění konkrétního úkolu, nebo založení právnické osoby (společná právnická osoba, občanské sdružení apod.).

Zakládání právnických osob dvěma nebo více obcemi je upraveno obchodním zákoníkem (č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník). Spolupráce obcí s právnickými a fyzickými osobami vychází z ustanovení občanského zákoníku o zájmových sdruženích právnických osob a o smlouvě o sdružení. Ustanovení občanského zákoníku však nelze použít na spolupráci obcí mezi sebou s výjimkou úpravy registrace, zrušení a zániku svazku obcí (Galvasová 2007: 25).

I přes nemožnost spolupráce v oblasti přenesené působnosti je možné na základě veřejnoprávní smlouvy předat určitý díl nebo celou přenesenou působnost k výkonu obci jiné. Jedná se jen o takovou přenesenou působnost, která je svěřena orgánům veškerých obcí. Obce mohou uzavírat jen smlouvu v rámci jednoho správního obvodu obce s rozšířenou působností. Nacházíme tu mnoho složek spolupráce a užití tohoto ustanovení může přispět k úsporám prostředků. Otázkou však zůstává úhrada výdajů za výkon přenesených činností za situace, kdy subvence od státu nepokryje celý obnos.

3.2.1.2. Právní formy spolupráce

Formy spolupráce představují jejich specifickou právní a organizační podobu. Hlavní je však přístup ke konkrétnímu účelu, který lze nejlépe členit dle území a kooperace subjektů (viz tabulka č.2). Tyto formy spolupráce mají odlišnou náplň, která se skládá ze široké a různorodé škály aktivit. Obecnějším členěním forem spolupráce je přiřazení jednotlivých specifických forem spolupráce formám právním (Galvasová 2007: 27). Zásadním rozdílem z pohledu zákona jsou zúčastněné subjekty. Je zde zásadně rozdělena spolupráce meziobecní a spolupráce jiných fyzických a právnických osob (včetně obcí).

Tabulka č.2: Právní formy spolupráce obcí

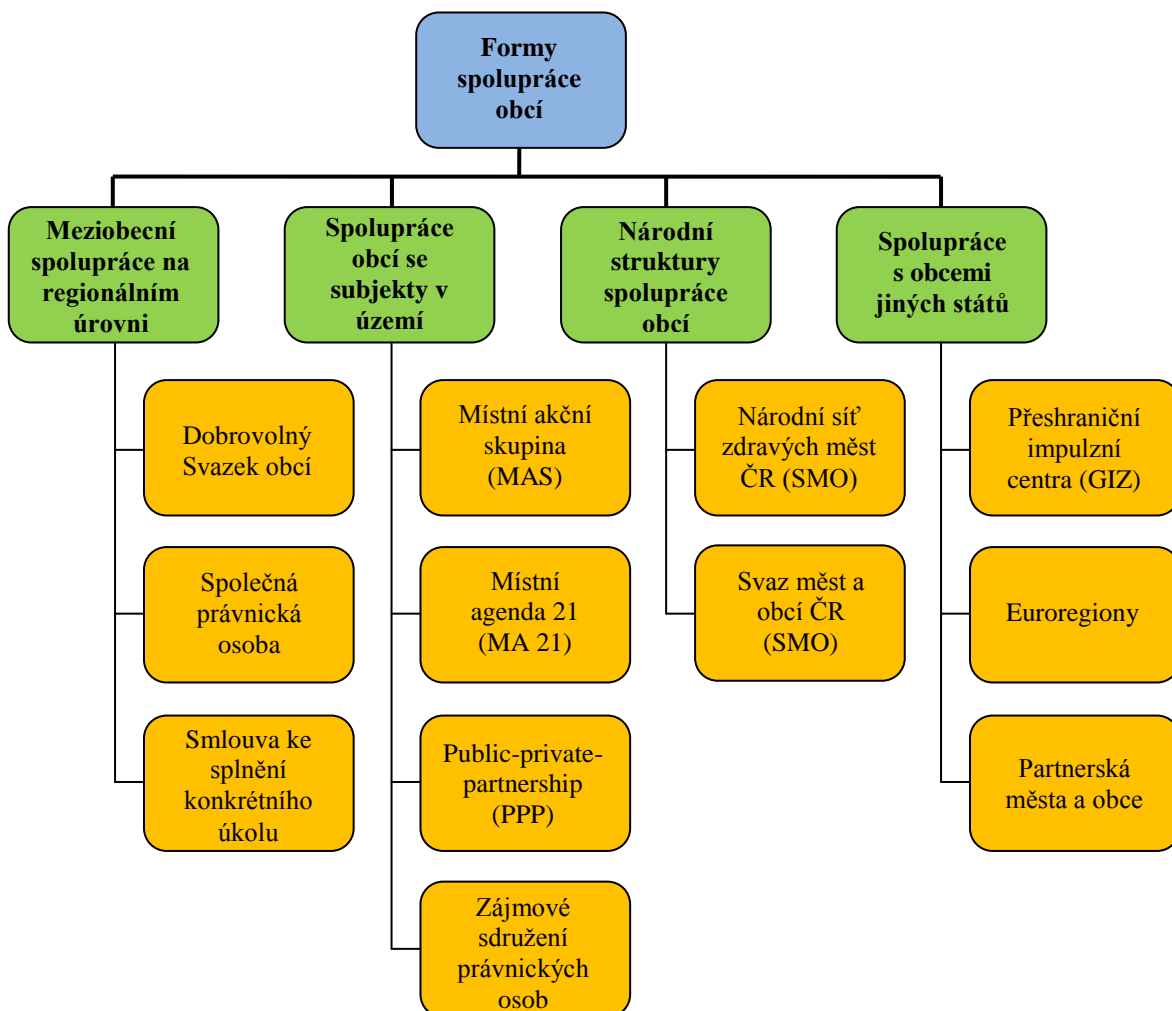
Právní forma	Subjekty	Norma x	Konkrétní formy
Smlouva ke splnění konkrétního úkolu	Pouze obce	Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích	-
Smlouva o vytvoření dobrovolného svazku obcí	Pouze obce	Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích	svazky obcí
Společná právnická osoba obcí	Pouze obce	Zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník	-
Obchodní společnost*	Fyzické i právnické osoby	Zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník	-
Obecně prospěšná společnost	Fyzické i právnické osoby	Zák. č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech	místní akční skupiny
Zájmové sdružení právnických osob	Fyzické i právnické osoby	Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník	euroregiony, sdružení obcí, místní akční skupiny, Svaz měst a obcí ČR, Národní síť zdravých měst
Smlouva o sdružení	Fyzické i právnické osoby	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník	euroregiony
Občanské sdružení	Fyzické i právnické osoby	Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů	místní akční skupiny

* Oblast podnikání obcí či vlastnictví strategického podílu v soukromém podniku tvoří svébytnou oblast, která je již mimo rámec předkládané publikace, vždy ve znění pozdějších předpisů.

Zdroj: Galvasová 2007.

Uvedené formy spolupráce mají právní a organizační podobu, jak již bylo zmíněno výše. Ovšem pro jejich dělení jsou důležité zásadní vztahy ke skutečnému účelu. Dají se rozdělit dle spolupracujících subjektů, nebo dle území, na kterém spolupráce probíhá. Takovouto separací dosáhneme dvanácti rozličných eventualit spolupráce, které jsou dále řazeny do čtyř skupin. Z těchto čtyř skupin tři spolupracují na území ČR a čtvrtá se zabývá spoluprací se subjekty jiných států (jak je uvedeno na obr.1). Samostatné formy spolupráce jsou naplňovány rozsáhlou a různorodou úrovní aktivit.

Obr.1 : Schéma členění a způsobů spolupráce

Zdroj: Galvasová 2007.

Dobrovolný svazek obcí

Je hlavní a nejosobitější forma spolupráce obcí (v ČR je registrováno cca 800 DSO). Zpravidla je tvořen pro územní celky, které jsou dány přirozenými přírodními, technickými nebo historickými hranicemi. Výhradně jen obce se mohou stát členy svazků, a proto je nepřipustné, aby jiné právnické či fyzické osoby byly sdruženy ve svazku obcí. I přesto, že svazky obcí mají mnoho společných rysů, jsou velmi rozmanitou skupinou. Odlišují se jak účelem, intenzitou, tak i náplní spolupráce. V případě účelu můžeme tyto svazky rozdělit na monotematické svazky a na „mikroregiony“, takto bývají nepřesně pojmenovány veškeré svazky obcí. Pro

pojmenování „mikroregion“ se nejvíce hodí takový svazek obcí, který zastřešuje celistvé území se zřetelnými znaky geografické a socioekonomické sounáležitosti.

Svazek obcí může společně vykonávat pouze záležitosti spadající do samostatné působnosti obcí a také činnosti pro ochranu a prosazování společných zájmů obcí. Společný výkon některých úkolů snižuje administrativní zatížení obcí, což bývá velmi účelné, zvláště jedná-li se o populačně malé obce. Předmětem působení DSO jsou zvláště úkoly v oblastech školství, zdravotnictví, ochrany životního prostředí, čistoty obce, sociální péče, dopravní obslužnosti, správy majetku, sítí dopravní obslužnosti atd. (Galvasová 2007: 29).

Společná právnícká osoba

Je zřizována za situace, že společný úkol obcí vyžaduje jejich pevnou spolupráci (jde o obchodní společnost /spol. s r.o., a.s./). Založení i činnost společné právnícké osoby se řídí ustanovením obchodního zákoníku. Většinou se této spolupráce využívá například u správy bytových domů, tepláren, dopravních podniků, lesů a rybníků atd.

Smlouva ke splnění konkrétního úkolu

Je docela novou formou, která se poprvé uvedla v roce 2000. Rychle se však stala druhou nejpoužívanější formou spolupráce. (jedná se prakticky o polovinu obcí v ČR). Stejně jako u dobrovolného svazku obcí mohou i smlouvu ke splnění konkrétního úkolu uzavírat výhradně obce. Mezi dvěma nebo více obcemi se uzavírá smlouva na dobu neurčitou nebo určitou.

Předmětem smlouvy je vždy zajištění konkrétního úkolu, který spadá do samostatné působnosti. Obvykle jde o úkol, který přesahuje hranice obce (odvoz domovního odpadu, provedení stavby ke společnému užívání atd.) Předmětem smlouvy není vznik právnícké osoby, protože ta může vzniknout výhradně na základě obchodního zákoníku (Galvasová 2007: 31).

Místní akční skupiny

Místní akční skupiny (MAS) se zakládají na principu účelné spolupráce rozličných subjektů v katastru. Jsou to uskupení vytyčená v rámci iniciativy LEADER, která spojují subjekty veřejného i soukromého sektoru působící v daném území. Zde musí

zástupci soukromého sektoru tvořit na úrovni rozhodování minimálně 50% z místního partnerství. Občanské sdružení je nejběžnější právní formou MAS.

Místní Agenda 21

Na mezinárodním Summitu Země v Rio de Janeiru v roce 1992 byly přijaty zásady udržitelného rozvoje na místní úrovni. Nazývají se místní agenda 21. Těžištěm MA21 je zapojování veřejnosti do plánování rozvoje obcí, měst a regionů. V konkrétních podmínkách je kvalita MA21 hodnocena pomocí souboru jedenadvaceti kritérií.

Partnerství veřejného a soukromého sektoru

Veřejný a soukromý sektor může realizovat spolupráci různými prostředky, různým významem a v různém objemu. Právě Public Private Partnership (PPP) je jednou z určitých forem spolupráce, jehož účelem je využití zdrojů a schopnosti soukromého sektoru při zabezpečování veřejné infrastruktury nebo veřejných zdrojů.

Existují dva základní způsoby řešení PPP. V prvním případě obec nebo jiná veřejná instituce založí spolu se soukromou osobou samostatnou společnost, která realizuje a formou koncese potom provozuje provedenou investici. Ve druhém případě soukromý investor vloží finanční prostředky do vytvoření veřejně prospěšné stavby, tu potom spravuje a provozuje (veřejný sektor platí za "dostupnost služby") (Galvasová 2007: 36).

Svaz měst a obcí

Sdružení měst a obcí v ČR je organizace, v níž členy tvoří obce dle zákona o obcích. Primárním cílem svazu je obhajovat společné zájmy a práva obcí, které jsou v něm sdruženy a vytvářet podmínky pro řešení otázek společných pro jeho členy. Svaz, jako zájmové sdružení právnických osob, je nestrannou a nevládní organizací.

Národní síť zdravých měst ČR (NSZM)

Je zájmové sdružení právnických osob, kde členy jsou municipality (obce, města a kraje) a sdružení municipalit (jenom ta, která jsou právnickými osobami).

Přeshraniční impulzní centra (GIZ)

Pilotním projektem přeshraniční spolupráce regionů podél příhraničních oblastí Dolního Rakouska, České republiky, Slovenska a Maďarska jsou impulzní (pobídková) centra (GIZ). Tato centra pomáhají překonávat hranice, a to jak technické, tak společenské.

Euroregiony

Platformou spolupráce obcí a měst se staly tzv. euroregiony. Projekt euroregionů je spjat s integrací jednotlivých států do Evropské unie. Cílem euroregionů je překonávat hranice a postupně snížit význam bariér státních hranic na úroveň správního členění s pozitivně stimulujícím účinkem na spolupráci. Pro existenci euroregionů, s výjimkou některých chart Rady Evropy, neexistuje právní opora, přesto si dokázaly vydobýt nemalý respekt.¹

Partnerská města a obce

Většina obcí v ČR navázala spolupráci s partnerskými obcemi v zahraničí, přitom není výjimkou spolupráce i s více městy či obcemi. Navázání partnerských vztahů mohou realizovat města či obce samy, případně mohou využít služeb Svazu měst a obcí ČR (Galvasová 2007).

3.3. Spolupráce obcí v zahraničí

Podobně jako ČR je mnoho evropských států charakteristických rozdrobenou sídelní strukturou. Objevují se dvě cesty řešení této situace. První možností je motivovat zejména menší obce k vytváření svazků se společnými úřady. Touto cestou se vydala například Francie a Německo. Druhou možností je obce slučovat, příkladem je Švédsko (Klimovský 2009).

Spolupráce mezi obcemi se vyskytuje prakticky ve všech evropských státech a jejich právní úprava vychází z tradic jednotlivých států. Důležitá je pro společný rozvoj obcí snaha o vzájemnou koordinaci výkonu veřejné správy na evropské úrovni.

¹ Více o této problematice viz. Dočkal, V. Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky. Brno: Masarykova univerzita, 2005.

Francie

Sídelní struktura tohoto státu je značně roztráštěná. Očekávané výsledky nepřinesla ani opatření prováděná s cílem snížit počet obcí, která se setkala s nelibostí obyvatel. Upřednostněno proto bylo vytváření meziobecních seskupení, která spravují veřejná zařízení, zajišťují veřejné služby a připravují rozvojové plány. Nyní tu existují tři typy: sdružení městských obcí (nad 200 tis. obyvatel), sdružení aglomerací (nad 50 tis.) a sdružení obcí. Sdružení musí tvořit souvislé území.

Část kompetencí si může seskupení zvolit dobrovolně a část je povinná. Společenství obcí vykonávají úkoly v rámci přenesené i samostatné působnosti – povinné působnosti obcí jsou převedeny na seskupení. Obce tyto kompetence nesmějí samostatně vykonávat a pokud je chce některá z obcí zpět, potřebuje k tomu souhlas referenta a většiny obcí daného seskupení. Tato pravomoc musí být vrácena i ostatním obcím z důvodu zachování principu jednotnosti. Financování obcí je dáno formou daní, dotací ze státního rozpočtu a v menší míře i také z místních poplatků a půjček. Daňové sazby používané na daném území mohou zastupitelé obcí ovlivňovat (zákon stanovuje každý rok horní limity sazeb).

Itálie

Rovněž v Itálii je sídelní struktura značně rozdrobená (až tři čtvrtiny obcí mají pod 5 tis. obyvatel). K zajištění veřejných služeb výrazně přispívá spolupráce na místní úrovni. Speciální agentury nebo odvětvové úřady dříve vykonávaly velkou část administrativy místo obcí, ale teprve v 70. letech byly tyto úkony převedeny na obce. Zde již existují tři druhy působností: v oblasti ekonomiky (zemědělství, obchodní aktivity, turistika), sociálních služeb (bydlení, školství, zdravotnictví, kultura apod.) a využití území obce (místní doprava, územní plánování, veřejné práce atd.)

Zákon uvádí dvě formy spolupráce obcí – přímé sloučení obcí nebo asociace dvou nebo více obcí. Mezi italskými obcemi vzrůstá zájem o partnerství. Jeden z důvodů je snižování dotací obcím, který má za následek zvyšování cen a daní. Druhý důvod je růst zájmu obyvatel o efektivnost místní správy a kvalitu místních služeb. Motivace ke spolupráci obcí je poměrně silná.

Výhradně na bázi dobrovolnosti existuje od konce 90. let více druhů spolupráce. Nejčastější je sdružování obcí do asociací místních samospráv a horských komunit. Je

zde také možnost účasti na vytváření programů reorganizace územní správní oblasti. Ve svém obvodu může obec a provincie řídit veřejné služby (vydáváním koncese třetím osobám, prostřednictvím zvláštního podniku, instituce pro výkon společenských služeb, formou akciové společnosti).

Německo

Místní správa je v Německu dosti složitá, a navíc se liší v jednotlivých spolkových zemích. Již od 70. let byla řešena problematika malých obcí. Tyto obce byly slučovány (povinně či dobrovolně), aby se dosáhla minimální hranice počtu obyvatel.

Německé obce vykonávají úkoly v samostatné a přenesené působnosti. Například v Sasku je oblast samostatné působnosti rozdělena na dvě části. Povinné úkoly musí zajišťovat obec (např. základní školství, požární ochrana, kanalizace), ale zcela sama rozhoduje obec při dobrovolných úkolech (všeobecná sociální péče, podpora podnikání, cestovní ruch).

Účelový svaz je jednou z nejdůležitějších forem meziobecní spolupráce. Spravuje záležitosti vymezené mu zákonem a má právní subjektivitu. Kromě obcí mohou být také jeho členy okresy, kraje, instituce, nadace, společnosti, fyzické a právnické osoby. Jednou z dalších možností je uzavření vzájemné dohody nebo vytvoření pracovního společenství (bez právní subjektivity). Obce mohou mít také účast v soukromých podnicích nebo zakládat obchodní společnost.

Na solidaritě je založen systém financování – existuje systém vertikální (v rámci dané země) a horizontální (mezi spolkovými zeměmi) finančního vyrovnání. Vlastní daňové příjmy jsou velmi malé, proto obecní svazky a obce dostávají účelové dotace.

Rakousko

Menší obce opět převažují ve velikostní struktuře rakouských sídel. Proto je pro ně velmi důležitá spolupráce při plnění úkolů. Obce vykonávají činnost ve vlastní a v přenesené působnosti. Avšak na jejich ekonomických možnostech závisí rozsah působnosti.

Zákon upravuje jak finanční podporu meziobecní spolupráce jiných územních seskupení, tak vznik a fungování sdružení obcí. Úkoly spadající do vlastní působnosti jsou vykonávány v rámci sdružení (infrastruktura, vzdělávání, zásobování vodou,

sociální služby, zdravotnictví atd.). Vznikají také jednorázová účelová sdružení, která zaniknou po splnění svého účelu, a společenství obcí (bez právní subjektivity), vytvářející zázemí pro racionalizaci některých činností (společná protipožární ochrana, obecní úřad pro více obcí). Zde je princip dobrovolnosti důsledně dodržován.

Obecní příjmy jsou tvořeny podíly na výnosu z centrálních daní, úvěry a příjmy z podnikatelské činnosti obcí, příjmy z obecních daní a poplatků, státní dotace. Jako pozitivní motivační faktor působí na obce uvolnění finančních prostředků. Podpora je spojena s minimem administrativy a musí být dlouhodobě garantována.

Slovensko

Na Slovensku jsou podobné formy spolupráce jako v ČR – založení právnické osoby podle zvláštního zákona, smlouva ke splnění konkrétního úkolu, zřízení sdružení obcí. Sdružení obcí pomáhá vytvářet podmínky pro plnění úloh obcí i vyššího územního celku (oblast školství, místní dopravy, sociálních věcí, životního prostředí, kultura).

Společné obecní úřady jsou další formou spolupráce. Vykonávají jak úlohy spojené s výkonem státní správy (matrika nebo volby), tak úlohy náležející do samosprávné působnosti obce. Zajímavé je, že mohou sdružovat i obce, které spolu územně nesouvisejí.

Bez koordinace ze strany státu vedlo vytváření společných úřadů k nepříliš příznivým výsledkům. Značně variabilní je velikost obvodů společných obecních úřadů a liší se i rozsah převedených působností. Navíc vztahy mezi starostou sídla společného obecního úřadu a starosty i zastupitelstvy ostatních členských obcí nejsou přesně definovány. Záměr reformy komplikují i tyto skutečnosti - přenesení výkonu státní správy z rušících se okresních úřadů na tyto společné obecní úřady.

Velká Británie

Ve Velké Británii je tradiční členění na farnosti a hrabství. Distrikty (ve městech obvody) jsou poměrně novou správní jednotkou s vlastní samosprávou.

Poměrně silnou pozici má místní samospráva, může však vykonávat pouze pravomoci ze zákona svěřené parlamentem. Výdaje místní správy jsou kontrolovány z centra, a to formou stanovenou pro horní hranici provozních výdajů nutných pro standardní zabezpečení úrovně veřejných služeb. Překročení stanovených výdajů má za

následek snížení daňových příjmů dané obci. Příjmy samospráv tvoří vnější zdroje (státní dotace – účelové a neúčelové; podíl na výnosu z daní – zejména z živnostenské daně). Dalším zdrojem příjmů obcí jsou v neposlední řadě půjčky. Vzhledem k silné regulaci a k silnému postavení jednotlivých samospráv je meziobecní spolupráce jen záležitostí okrajovou.

Shrnutí

Obce mohou spolupracovat dobrovolně nebo na základě zákona. Vzhledem k soudobé tendenci rozsáhlé decentralizace by se měla v ČR dodržovat jakási dobrovolnost, která umožňuje zákonnou úpravu územního, kompetenčního a organizačního rámce. Bylo by přiměřené převzít z Rakouska a Francie zásadu nezbytné finanční motivace a kontrolovatelných povinných úkolů. Je zajímavé, že francouzské formy meziobecní spolupráce tvoří solidární svazek za účelem vypracování jednotného projektu rozvoje území. Kooperace mezi obcemi je více na dobrovolnosti a zákonný nátlak je vytvářen minimálně. Za současných poměrů nelze způsoby používané v těchto zemích u nás aplikovat legislativně ani politicky. Vzhledem k lišícím se podmínkám to není ani možné. Určitě je však možné využít zkušeností a poznatků a uzpůsobit je našim podmínkám (Galvasová 2008).

Tabulka č.3: Přehled dílčích charakteristik vybraných států Evropské unie

Státy	Státní zřízení	Počet obyvatel (v mil.)	Rozloha v km ²	Hustota zalidnění km ² /ob.	Průměrný počet obyvatel v obci	Formy spojení obcí
Francie	Unitární republika	60	543 945	107	1 600	meziobecní spolupráce + nepatrná integrace
Itálie	Unitární republika	58	301 230	191	7 100	meziobecní spolupráce + integrace
Německo	Federativní republika	83	357 021	231	5 900	meziobecní spolupráce + integrace ne na celém území
Rakousko	Federativní republika	8	83 858	96	3 400	integrace ne na celém území
Slovensko	Unitární republika	5	49 034	110	1 900	meziobecní spolupráce
VB	Konstituční monarchie	60	244 820	244	-	*

* Větší orientace na provázanost s vyššími správními celky.

www.denik.obce.cz

Zdroj: Galvasová 2008.

4. Charakteristika Svazku obcí údolí Desné

4.1. Historie území

Již po staletí je vstupní branou Hrubého Jeseníku údolí řeky Desné. Čistá jesenická krajina, která se táhne podhorským údolím podél železniční tratě, zaujme každého návštěvníka. Železniční trať je schopna přepravit nejen místní obyvatele, ale také milovníky hor od Šumperka přes Vikýřovice a Rapotína směrem na Petrov nad Desnou a Sobotín nebo na Velké Losiny a Loučnou nad Desnou.

Jak po milióny let utvářela řeka Desná podobu tohoto údolí, tak dějiny utvářely po staletí chod tohoto kraje. Při návštěvě údolí mohou zvědaví turisté spatřit zajímavé přírodní úkazy, architektonické skvosty lidové architektury i sídla bohatých šlechtických rodů. V letním i v zimním období nabízí sportovní areály všem milovníkům pohybu velké množství nejrůznějších aktivit.

S moravským rodem Žerotínů je neodmyslitelně spjata historie jesenického podhůří v údolí Desné. Tento rod utvářel ráz tohoto kraje po celých tři sta let. Nejen dramatické hony na čarodějnice, ale i rozvoj kraje souvisí s vládou rodu.

Na počátku Svazku obcí údolí Desné stála povodeň v červenci roku 1997. Toto neštěstí spojilo poničené obce a dodalo jim novou energii. Obyvatelé se vypořádali s katastrofou a špičkou úspěchu se stalo zprovoznění povodní poničené železniční tratě spojující následující obce : Vikýřovice, Rapotín, Velké Losiny (Bukovice, Maršíkov, Žárová), Loučná nad Desnou (Kouty nad Desnou, Rejhotice, Přemyslov, Filipová, Kociánov), Sobotín (Klepáčov, Petrov nad Desnou, Rudoltice, Terezín), Rejchartice, Hraběšice, Vernířovice (<http://www.udoli-desne.cz/cestovni-ruch>).

4.2. Historie Svazku údolí Desné

Obce Rapotín, Loučná nad Desnou, Sobotín a Velké Losiny založily v roce 1997 Svazek obcí údolí Desné s cílem zprovoznit povodní zničenou železniční trať ze Šumperka do Koutů nad Desnou a z Petrova nad Desnou do Sobotína. V listopadu roku 1997 přistoupila do svazku i obec Vikýřovice. Obce Hraběšice a Rejchartice se do svazku přidaly v roce 2001.

Majitelem uvedené železniční trati se stal v prosinci roku 2002 Svazek obcí údolí Desné. Firma SART-stavby a realizace a.s., Šumperk, zajišťuje pro svazek provoz dráhy (dopravní cesty) a společnost Velia Transport Morava a.s., provoz drážní dopravy.

Předmětem činnosti svazku je vyvíjení činností směřujících k získání podpory k realizaci cílů určených strategií rozvoje mikroregionu v oblastech veřejné potřeby a to zejména:

- zabezpečení dopravní obslužnosti
 - zkvalitňování bytového a nebytového fondu
 - zkvalitnění školské vybavenosti
 - rozvoj cestovního ruchu
- (<http://www.udoli-desne.cz/dulezite-dokumenty>).

4.3. Mikroregion údolí Desné

Obecné informace

Dobrovolný Svazek obcí údolí Desné má celkem 8 členských obcí, které se nachází v Olomouckém kraji, okres Šumperk.

- Sídlo mikroregionu: obecní úřad Rapotín, Družstevní 125, 788 14 Rapotín
- NUTS 2: Střední Morava
- NUTS 3: Olomoucký kraj
- LAU 1: Šumperk
- LAU 2: Rapotín
- Právní statut mikroregionu: svazek obcí
- IČO: 65497074
- Předseda: Ing. Vladimír Mikulec

Obecné informace o svazku

Za účelem zprovoznění povodní zničené železniční tratě Šumperk-Kouty nad Desnou, Petrov nad Desnou-Sobotín byl zakladatelskou listinou dne 16.10.1997 založen Svazek obcí údolí Desné (SOÚD). Svazek tvoří osm obcí - Hraběšice, Loučná nad Desnou, Rapotín, Rejchartice, Sobotín, Velké Losiny, Vikýřovice, Vernířovice.

V rámci stanovení priorit má SOÚD propracovanou vlastní strategii rozvoje, v níž jde zejména o zabezpečení dopravní obslužnosti, plnění úkolů v oblasti školství, zkvalitnění sociálních podmínek v regionu, rozvoj cestovního ruchu a získávání prostředků pro realizaci veřejných potřeb mikroregionu.

Na zasedáních předsednictva a valné hromady, kde se setkávají představitelé obcí, se řeší problematika spojená s chodem železnice a mikroregionu a věnují se financování projektů z dotačních titulů. Na opravu a údržbu trati a realizaci investičních akcí souvisejících s železnicí jsou převážně využívány finanční prostředky získané ze Státního fondu dopravní infrastruktury a Olomouckého kraje. Na vybudování nových železničních zastávek, kterých je v současnosti 14, z toho 4 železniční stanice, investuje svazek nemalé prostředky. Zvyšovat bezpečnost železničního a silničního provozu je prvořadým úkolem svazku. Například moderním zabezpečovacím zařízením, kde železnice křižuje silnici I. třídy (jedná se o 6 případů) jsou vybaveny všechny přejezdy (<http://www.udoli-desne.cz/>).

Tabulka č.4: Základní údaje o obcích mikroregionu Svazku obcí údolí Desné

Charakteristika	Počet částí obce	Katastrální výměra (ha)	Počet obyvatel	Z toho produktivním věku	Průměrný věk
Hraběšice	1	823 ha	100	40	39,3
Loučná nad Desnou	5	9 429 ha	1 920	1 214	35,9
Rapotín	2	1 404 ha	2871	1 832	35,8
Rejchartice	1	681 ha	149	104	36,3
Sobotín	5	4 399 ha	2 539	1 538	38,5
Velké Losiny	5	4 650 ha	2 887	1830	36,5
Vernířovice	1	3 329,7 ha	172	114	38,0
Vikýřovice	1	1 175 ha	2 019	1 275	36,0

Zdroj: ČSÚ.

4.3.1. Infrastrukturní charakteristika mikroregionu

Hraběšice (rozloha 823 ha, počet obyvatel 100)

Katastr obce zaujímá 617 hektarů. Území obce je z větší části tvořeno zalesněnou hornatinou. Terén se zvedá z údolí Hraběšického potoka proti severnímu a západnímu svahu Kamenného vrchu (952m). Vesnice je rozložena na horním toku potoka a podél silnice ze Šumperka a Nového Malína do Rudoltic, má střední nadmořskou výšku 530 m a je lesnatým horstvem chráněna před drsnými větry. Součástí obce je také osada Krásné.

Loučná nad Desnou (rozloha 9 429 ha, počet obyvatel 1920)

Loučná se nachází v údolí Desné podél silnice ze Šumperka do Jeseníku (střední nadmořská výška 490 m). Součástí Loučné jsou osady Rejhotice, Kociánov a Filipová. Roku 1961 byly k Loučné nad Desnou připojeny Kouty nad Desnou s osadou Přemyslov. Tím se katastr rozšířil na 9429 hektarů. Celková katastrální výměra obce je 9429 ha.

Rapotín (rozloha 1404 ha, počet obyvatel 2 871)

Velikost katastru obce Rapotín je 1404 hektarů a leží kolem toku řeky Desné. Z jejího údolí se zvedá směrem k severu a Bukovým kopcem dosahuje výšky 641 m. Řeka Desná přijímá v Rapotíně z pravého břehu Rejchartický potok. Obec má střední nadmořskou výšku 345 m a je rozložena mezi řekou Desnou a silnicí ze Šumperka, která se v polovině Rapotína rozvětňuje jednak přes Červenohorské sedlo do Jeseníku, jednak přes Sobotín do Rýmařova. Desná odděluje Rapotín od Vikýřovic a od Petrova nad Desnou.

Rejchartice (rozloha 681 ha, počet obyvatel 149)

Rejchartický katastr o rozloze 681 hektarů je pokryt vrchovinou, jež Smrkem na západní hranici dosahuje výšky 742 m. Vesnice se vine horským žlebem podél horního toku Rejchartického potoka a je dostupná silničkou z Rapotína do Kopřivné. Má střední nadmořskou výšku 493 m. Celková katastrální výměra obce je 681 ha.

Sobotín (rozloha 4399 ha, počet obyvatel 2539)

Obec leží v nadmořské výšce 445 m. Vine se úzkým údolím Klepáčovského potoka podél významné silnice Šumperk - Ostrava (E11) od východního konce Petrova nad Desnou až k západnímu konci Rudoltic. Součástí obce Sobotín jsou čtyři místní části: Klepáčov, Petrov nad Desnou, Rudoltice, Terežín. Celková katastrální výměra obce je 4 399 ha.

Velké Losiny (rozloha 4650 ha, počet obyvatel 2887)

Střední nadmořská výška obce činí 411 m. Katastr se táhne od Bukovic a dále pak údolím potoka Losinky. V letech 1938 až 1945 a znovu od roku 1976 je částí Velkých Losin obec Bukovice, od roku 1976 také Maršíkov, Žárová (Nová Ves), Horní Bohdíkov a od roku 1990 místní část Ludvíkov. Katastr Velkých Losin tak dosáhl velikosti 4583 hektarů. Současná celková katastrální výměra obce je 4650 ha.

Vernířovice (rozloha 3330 ha, počet obyvatel 172)

Vernířovice se rozkládají v nadmořské výšce 524 m v úzkém horském údolí říčky Merty protékající mezi horami. Rozsáhlý katastr měří 3330 hektarů a je převážně pokryt lesy a holemi Hrubého Jeseníku. Na severu je to Rudná (915 m), Kozí hřbet (1040 m) a Mravenečník (1343 m), na východě Břidličná hora (1355 m), Jelení hřbet (1367 m) a Pec (1312 m), na jihu Havraní vrch (778 m) a Suchý vrch (824 m).

Vikýřovice (rozloha 1175 ha, počet obyvatel 2019)

Částí Vikýřovic byla trvale osada Krenišov, jež zanikla ve dvacátých letech stavebním splnutím obcí. Za okupace, v letech 1938 až 1945, byly Vikýřovice částí Rapotína. V roce 1976 se staly částí Šumperka, ale v roce 1990 se obec opět osamostatnila. Vesnice má střední nadmořskou výšku 335 m a je rozložena na levém břehu Desné, která ji odděluje od protějšího Rapotína. Na jižním okraji obce splynula s Vikýřovicemi osada Krenišov. Současná celková katastrální výměra obce je 1175 ha (http://ledtour.cpkp.cz/dokumenty/mikro_desna.pdf).

4.4. Impuls založení svazku - povodně roku 1997

Celé území mikroregionu postihla v červenci roku 1997 ničivá povodeň, která napáchala materiální škody obrovského rozsahu na státním, obecním i soukromém majetku a značným způsobem negativně zasáhla do krajiny. Odstranění těchto následků si vyžádalo řádku let. Velkou měrou byla zpustošena infrastruktura mikroregionu, především mosty, lávky, železniční dráha, silnice a cesty, rozvody elektřiny a plynu, studny, kanalizace, telefonní síť. Ve všech průmyslových závodech a v některých podnicích, kde povodeň napáchala škody, musela být na delší dobu zastavena výroba. Povodní bylo zničeno i několik bytových jednotek. O střechu nad hlavou přišla řada lidí, ale naštěstí ztráty na životech nebyly žádné.

Převážnou část škod se podařilo odstranit již rok po povodni. Byly opraveny mosty, lávky a renovována převážná část silnic a místních komunikací. Dále se podařilo rekonstruovat plynové, elektrické a telefonní rozvody a také vodovodní a kanalizační síť. Přesto si i v následujících letech vyžádala obnova poškozeného území ještě nemalé úsilí a značně vysoké finanční náklady na prevenci podobných katastrof. V první řadě bude zapotřebí vybudovat v horní části toku taková protipovodňová opatření, která při případných přívalových deštích zachytí větší množství vody (<http://www.udolidesne.cz/dulezite-dokumenty>).

5. Činnost svazku

5.1. Železnice

Na horní části trati (Petrov nad Desnou – Kouty nad Desnou) byla povodní značně ochromena železniční doprava. Proto měla být celá trať (Šumperk – Kouty nad Desnou, Petrov nad Desnou – Sobotín) z rozhodnutí Ministerstva dopravy zrušena. Okolní obce s tímto rozhodnutím nesouhlasily a založili sdružení Svazek obcí údolí Desné. Svazku se podařilo získat do svého majetku celou trať s pojmenováním „Železnice Desná“ (ŽD). Firmou, vybranou na základě výběrového řízení, mohla začít obnova železnice již na podzim 1997 a část trati Šumperk – Sobotín byl dán do provozu již 30.4.1998. Následně byl od prosince 1998 zprovozněn úsek Petrov nad Desnou – Velké Losiny. Od

30.5.1999 byla celá trať zprovozněna, včetně 3 nových zastávek a počet spojů ve srovnání s minulým obdobím se navýšil. Provozovatelem drážní dopravy se stala od roku 2002 společnost Connex Morava a.s., Ostrava – dnes Veolita Transport a.s., Ostrava. Firma SART–stavby a rekonstrukce a.s., Šumperk má nastarosti údržbu tratě.

5.2. Školství

Svazek Obcí údolí Desné založil 1.ledna 2008 nový školský subjekt – školskou právnickou osobu s názvem „Základní škola a Mateřská škola údolí Desné“. Za účelem zvýšení kvality výuky sloučil všechny školní i předškolní zařízení a jídelny v katastru obcí Rapotín, Sobotín, Vernířovice, Rejchartice. Tímto krokem se současně řeší problém úbytku žáků, neefektivní využívání budov a podaří se nastavit vyšší úroveň pedagogické práce. Vznikla takto nová forma provozovatele základních škol a školských zařízení. V naší republice je to teprve druhý svazek, který uvádí do provozu tento systém. Tento projekt je zařazen jako pilotní projekt Olomouckého kraje a na základě tohoto systému připravovuje měkké i tvrdé projekty na čerpání finančních prostředků z EU i jiných fondů.

Zřízení školské právnické osoby

V souladu s Dohodou mezi obcí Rapotín, Sobotín, Rejchartice a Vernířovice se zástupci Svazku obcí údolí Desné rozhodli o vytvoření společného školského systému a zřízení školské právnické osoby se samostatnou právní subjektivitou s názvem Základní škola a Mateřská škola Údolí Desné.

Vymezení hlavního účelu a předmětu činnosti

1. **Hlavním účelem** zřízení školské právnické osoby je zajištění a poskytování předškolního a školního vzdělávání, vytváření podmínek pro uspokojování přirozených potřeb dítěte a rozvoj jeho osobnosti ve spolupráci s rodinou.
2. **Předmět činnosti** školské právnické osoby:
 - a) zabezpečuje předškolní výchovu, která podporuje zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj dítěte a vytváří optimální podmínky pro individuální rozvoj osobnosti;

- b) poskytuje základní vzdělání a připravuje žáky pro další studium a praxi;
- c) zabezpečuje stravování dětí a žáků škol a školských zařízení;
- d) školní jídelna zajišťuje (je zřízena také pro) závodní stravování zaměstnanců právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení;
- e) postupuje při plnění svých úkolů v souladu s platnou právní legislativou.
 - základní škola
 - mateřská škola
 - školní družina
 - školní jídelna
 - školní jídelna - výdejna
 - školní jídelna - vývařovna

(<http://www.udoli-desne.cz/skolstvi/dulezite-dokumenty>).

5.3. Cestovní ruch

Svazek obcí údolí Desné se také zaměřuje na zvýšení aktivit v cestovním ruchu. Velký význam pro získávání finančních prostředků z EU mělo za následek úspěšné zařazení údolí Desné do Integrovaného plánu rozvoje území (IPRÚ). Integrované soukromé i neziskové objekty budou realizovat projekty na základě IPRÚ.

Přírodou, kulturně-historickými památkami i svou dopravní dostupností je údolí Desné řazeno mezi atraktivní mikroregiony. Řadu zajímavých turistických cílů nabízejí jednotlivé obce jak v zimním, tak v letním období (technicky udržované běžecké stopy, řada možností sjezdového lyžování, dobře značené cyklotrasy i trasy pro pěší turistiku). Jednou ze zajímavých památek je Ruční papírna ve Velkých Losínách z roku 1596, kde se stále vyrábí ruční papír, který není určen jen pro tuzemský trh, ale také pro zahraničí. Dále za zhlédnutí stojí zámek ve Velkých Losínách, který proslul čarodějnickými procesy, lázně Velké Losiny s termálním koupalištěm, Mauzoleum rodiny Kleinů v Sobotíně, zemědělský skanzen U Havlíčků v Rapotíně. Přečerpávací vodní elektrárnu Dlouhé Stráně nalezneme na horním toku řeky Desné, kde její horní nádrž byla vybudována ve výšce 1348 m. Kostely, kapličky, kříže a jiné zajímavosti najdeme

téměř v každé obci. Rozloha mikroregionu činí 25 890,7 ha, tj. 19% rozlohy celého okresu Šumperk.

5.4. Hodnocení svazku starosty obcí

Byly uskutečněny rozhovory se starosty obcí, kterým byly položeny tyto otázky:

- Co vedlo obce ke vstupu do Svazku obcí údolí Desné
- Jaký přínos to mělo pro obec
- Jak celkově hodnotíte činnost tohoto svazku
- Jaký je názor na nové formy spolupráce (společná právnická osoba, smlouva ke splnění konkrétního úkolu)

Starosta obce Vikýřovice se vyjádřil takto: „Jedním z hlavních impulsů byla rekonstrukce povodní zničené železniční tratě, kdy samotná obec nebyla schopna dosáhnout na dotace určené k této opravě. Přínosem pro obec byla v prvopočátku obnova železnice a tím obnovení dopravní infrastruktury. Oprava tohoto železničního koridoru přinesla obci nejen dopravu pro místní obyvatele, ale také pro návštěvníky tohoto malebného údolí. Od příštího školního roku, by se obec Vikýřovice ráda připojila do svazkového školství Základní a Mateřská škola údolí Desné. Svazek dnes spíše napomáhá těm menším obcím (Rejchartice, Vernířovice a Hraběšice), a to hlavně v zajišťování dopravní infrastruktury, kdy menší obce na tuto službu nemají dostatek financí. Jsem přesvědčena, že Svazek obcí údolí Desné, svůj účel splnil” (rozhovor č.1).

Starosta obce Sobotín. „Fungování svazku bylo v prvopočátku přínosné, ale v dnešní době již komunikace mezi jednotlivými členy svazku vážne. Hlavní činnost, kvůli které se Svazek obcí údolí Desné zakládal, (oprava a obnova železniční tratě) byly dokončeny a jiné oblasti činnosti svazku jako je školství se týká jen jednotlivých obcí” (rozhovor č.2).

Starosta obce Velké Losiny se v podstatě ztotožňuje s názory výše uvedených starostů. Navíc dodává: „Obce Velké Losiny a Loučná nad Desnou jsou geograficky vzdálenější

a proto zde nemůže probíhat bližší spolupráce jako například u obcí Rapotín, Petrov nad Desnou a Vikýřovice, které oděluje od sebe jen řeka Desná” (rozhovor č.3).

Starosta obce Rapotín odpověděl: „Co se týká vstupu a přínosu svazku je stejného názoru jako všichni dotazovaní starostové, ale již nevidí smysl k dalšímu provozování železniční tratě z důvodu neschopnosti samofinancování. Obce Svazku údolí Desné tak každoročně přispívá na provoz Svazku, který prioritně slouží železnici, nemalé částky. Za rok 2009 to bylo 1,4 mil. Kč.” Dle jeho názoru by bylo vhodné tuto trať vrátit zpět do vlastnictví Českých drah.

„Svazkové školství, jako jedna z nových forem spolupráce společné právnické osoby je ojedinělým projektem v ČR. Jeho činnost se stále vyvíjí, ale již nyní je o naše zkušenosti a výsledky velký zájem jak v kraji, tak i na MŠMT” (rozhovor č.4).

6. Závěr

V České republice je přes 6000 obcí, jejichž podstatnou část tvoří obce s počtem obyvatel menším než 1000. Tyto obce ve většině případů trpí nedostatkem především finančních zdrojů. V nedávné době se otevřel prostor pro získávání finančních prostředků z fondů a rozličných programů Evropské unie. Pro získání těchto finančních prostředků je ovšem zapotřebí mít zpracované nákladné projekty, které jsou pro drobné obce s velice nízkým počtem obyvatel a omezeným rozpočtem často nedosažitelné, a proto je pro ně výhodnější podílet se na vytvoření svazku obcí, popřípadě do takového svazku vstoupit. Příkladem takovéto spolupráce je i spolupráce obcí ve Svazku obcí údolí Desné, jehož objasnění a vymezení jednotlivých forem spolupráce jsem si vybral jako téma této bakalářské práce.

Cílem této bakalářské práce bylo objasnit, jak mohou jednotlivé obce v rámci výkonu samostatné působnosti spolupracovat s ostatními obcemi v daném regionu a vymežit jednotlivé formy spolupráce obcí.

Spolupráce obcí může mít na základě platné právní úpravy několik forem. Je to forma smlouvy uzavřené ke splnění konkrétního úkolu, forma založení právnické osoby dvěma nebo více obcemi a vytvoření dobrovolného svazku obcí. Ve své bakalářské

práci jsem se na příkladu Svazku obcí údolí Desné pokusil jednotlivé formy spolupráce vymezit a na názorných příkladech objasnit.

V teoretické části práce jsem se zabýval vymezením jednotlivých pojmů a všech forem spolupráce obcí jak v České republice, tak i v zahraničí, a to na zcela obecné úrovni.

V praktické části jsem se následně na konkrétním případě Svazku obcí údolí Desné pokusil o objasnění forem spolupráce mezi obcemi a o zhodnocení dosavadní funkčnosti a významu tohoto svazku nejen pro jednotlivé obce, ale i jako celku. Informace pro mnou vypracované závěry jsem získal na základě využití základních metod, jako je studium dokumentů, dotazování a pozorování. Pokusil jsem se o potvrzení nebo naopak vyvrácení mnou stanovených hypotéz.

Na základě studia dokumentů, jako jsou zakládající listiny svazku, a na základě pohovorů se starosty jednotlivých obcí, které uvedený svazek tvoří, jsem dospěl k následujícím závěrům:

- Svazek obcí údolí Desné vznikl cestou „zespodu“, tzn. na podnět zakládajících obcí a to za účelem získání prostředků na obnovu povodně poškozené železniční tratě.
- Spolupráce obcí v tomto svazku následně přerostla i do jiných oblastí, jako je oblast školství (sdružení mateřských škol a ZŠ bezprostředně sousedících obcí), kultury a cestovního ruchu.
- Členství jednotlivých obcí v tomto svazku mělo ve svém prvopočátku podstatný význam pro všechny jejich členy z důvodu získávání podstatných finančních prostředků na obnovu a rozvoj těchto obcí. Obnova železniční tratě byla prioritou z důvodu zachování dopravního spojení obcí s městem, a to za účelem přepravy občanů, za kulturou, za nákupy a především do zaměstnání.
- Větší výhody a prospěch z fungování tohoto svazku měly a doposud mají dle mého předpokladu menší obce, které těží z výhod funkčních a progresivně pracujících samospráv obcí větších. Malé obce nejsou téměř schopny plnit úkoly samosprávy, které jim určuje zákon a z toho vyplývající nedostatek finančních

prostředků vede tyto obce ke spolupráci s jinými obcemi. Jedním z východisek by bylo i sloučení obcí, ale tomuto nejsou obce nijak zvláště nakloněny a spíše se tomu brání. Spoluprací si zachovávají svoji samostatnost a možnost rozhodování o svých problémech a záležitostech a přitom pravděpodobnost získání větších finančních prostředků na chod a obnovu obcí výrazně stoupá. Zvláště pokud se jedná o investiční dotace na výstavbu technické infrastruktury, na kterou by osamocené drobné obce jen velice těžko dosáhly.

- S postupem času se podle mého zjištění význam tohoto sdružení bohužel vytrácí. Provoz obnovené železnice již začíná výraznou měrou zatěžovat finanční rozpočet svazku a tím i jednotlivých obcí, což má za následek polemiku v řadách statutárních zástupců obcí o nutnosti a fungování tohoto svazku. Finanční zátěž z provozu železnice je pro obce již taková, že se stále více objevují názory, zda tuto železnici opětovně nenabídnout k převzetí Českým drahám.
- Dalo by se říct, že u Svazku obcí údolí Desné došlo k rozčlenění na dvě až tři skupiny soustředěné kolem větších obcí. Jednou z nich jsou obce Rapotín, Vikýřovice a Petrov nad Desnou, které spolu bezprostředně sousedí a podmínky pro jejich spolupráci například v oblasti školství je pro všechny přínosem. Přitom Petrov nad Desnou je ještě v současné době součástí obce Sobotín, ale v jednání je jeho oddělení a vznik jeho nové samosprávy. Druhou skupinou jsou obce Velké Losiny a Loučná nad Desnou. V podstatě se zde již nejedná o skupinu v pravém slova smyslu, jelikož tyto obce jsou od sebe již více vzdálené, i když prioritou jejich činnosti je v obou případech cestovní ruch. Velké Losiny těží v oblasti cestovního ruchu z popularity známých lázní, zámku a ve světě ojedinělé ruční papírny. Loučná nad Desnou se zase v oblasti cestovního ruchu zaměřila spíše na ubytování a sportovní vyžití, a to zejména v zimním období. V katastru této obce se nachází několik lyžařských středisek, včetně nově budovaného střediska v Koutech nad Desnou, které se má v budoucnu svými parametry rovnat těm vysokohorským. Je zde i spousta kilometrů běžeckých tratí. V letním období je činnost této obce zaměřena na agroturistiku (jízďárny) a cykloturistiku. Z toho vyplývá, že tyto obce jsou více méně zcela soběstačné a potřeba sdružení ve svazku již takřka pominula.

7. Použitá literatura

Dočkal, V. *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, ISBN 80-210-3751-2.

Galvasová, Iva a kol. Formy spolupráce obcí. In. *Obec a finance*. 2008, roč.13, č.2.

Galvasová Iva a kol., *Spolupráce obcí jako faktor rozvoje*, První vydání, nakl. Georgetown, Brno 2007, ISBN 80-251-20-9.

Klimovský, D. O možných riešeniach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry (Inšpirácia pre Slovensko). In *ACTA POLITOLOGICA*. Fakulta sociálných vied UK. č. 1, 2009. Dostupné na www.acpo.cz (cit.12.2.2010).

Perlín. R. Spolupráce venkovských obcí – možnost nebo podmínka úspěchu. In. *Sborník prací z mezinárodní vědecké konference Agrární perspektivy XIV* (Znalostní ekonomika). Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005.

Sabová, H. Svazky obcí a jejich majetek [on-line]. *Obec a finance*, 2002, roč. 8. Dostupné na: <http://denik.obce.cz/go/clanek.asp?id=259761> (cit. 8.12.2009).

Zákony

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů.

Zákon č. 367/1990 Sb., České národní rady o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 172/1991 Sb., České národní rady o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí.

Zákon č. 302/1992 Sb., České národní rady, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Internetové zdroje

<http://www.udoli-desne.cz/dulezite-dokumenty> (cit. 4.12.2009).

<http://www.udoli-desne.cz/> (cit. 4.12.2009).

<http://www.udoli-desne.cz/cestovni-ruch> (cit. 6.12.2009).

<http://www.udoli-desne.cz/skolstvi/dulezite-dokumenty> (cit. 7.12.2009).

http://ledtour.cpkp.cz/dokumenty/mikro_desna.pdf (cit. 10.12.2009).

<http://denik.obce.cz/go/clanek.asp?id=6320426> (cit. 14.12.2009).

Rozhovory

Rozhovor č.1 se starostou obce Vikýřovice R. Z. ze dne 12.1.2010.

Rozhovor č.2 se starostou obce Sobotín Š. J. ze dne 14.1.2010.

Rozhovor č.3 se starostou obce Velké Losiny K. M. ze dne 12.1.2010.

Rozhovor č.4 se starostou obce Rapotín M. V. ze dne 16.1.2010.

Zkratky

DSO – dobrovolný svazek obcí

SOÚD – Svazek obcí údolí Desné

MŠMT – ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovi

IPRU – integrovaný plan rozvoje území

ŽD – železnice Desná

PPP – partnerství veřejného a soukromého sektoru

NSZM – národní síť zdravých měst

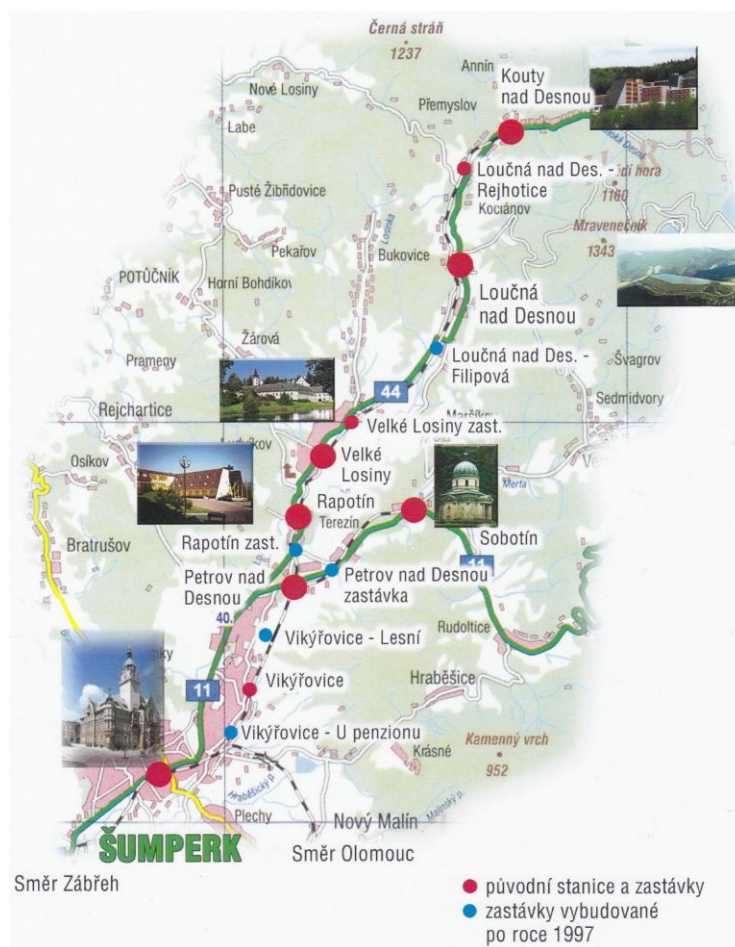
GIZ – Přeshraniční impulzní centra

MA21 – Místní agenda 21

SMO – Svaz měst a obcí ČR

8. Přílohy

8.1. Mapa mikroregionu Svazku obcí údolí Desné

8.2. Fotodokumentace

Povodeň roku 1997 v obci Rapotín (železniční trať).

Zničený železniční most přes řeku Desnou.

Poškozená železniční trať mezi obcemi Velké Losiny a Loučná nad Desnou.

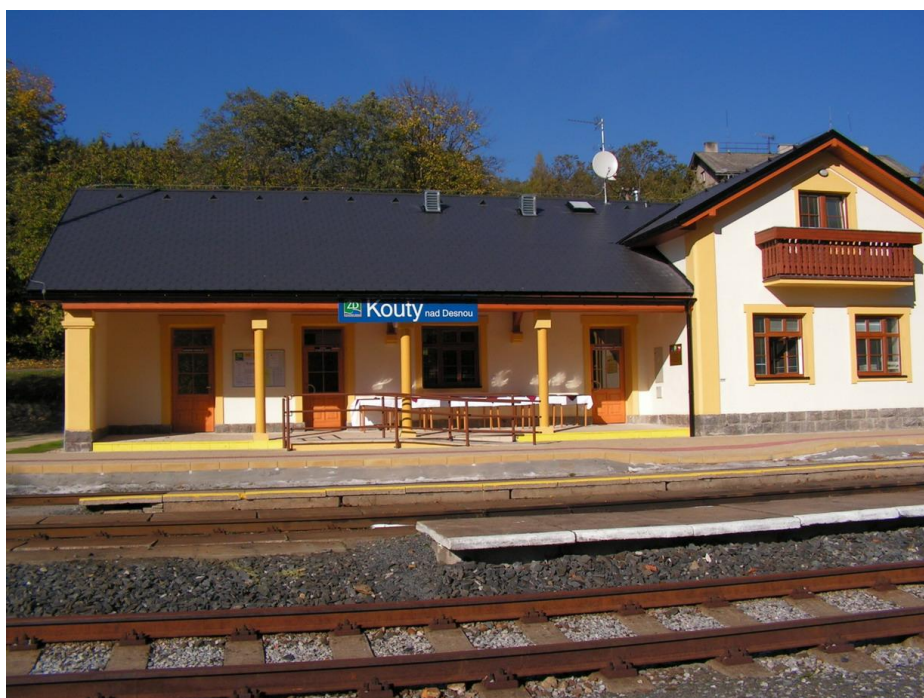
Povodní zničené nástupiště v Loučné nad Desnou.

Rekonstrukce nástupiště v Loučné nad Desnou.

Opravená trať mezi obcemi Velké Losiny a Loučná nad Desnou.

Celková rekonstrukce železniční stanice Kouty nad Desnou.

Rekonstrukce železniční tratě - stanice Rapotín.

Znovuobnovená železniční doprava.

Nově vybudované zastávky.

Nová souprava určená pro provoz na železnici Desná.